

SPP pre opel'ovače – Príležitosti pre opel'ujúci hmyz v budúcej Spoločnej poľnohospodárskej politike

BeeLife - Koordinácia európskeho včelárstva
Louvain-la-Neuve, Belgium
info@bee-life.eu
www.bee-life.eu
Február 2020

Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) predstavuje približne 40 % z celkového rozpočtu Európskej únie. Len v roku 2018 poskytla EÚ poľnohospodárom podporu viac ako 58 miliárd EUR [1]. Je to jedna z najdôležitejších politických oblastí v EÚ priamo vplyvajúca na hospodárstvo a potravinovú bezpečnosť. Financovanie poľnohospodárskej činnosti má tiež priamy vplyv na krajinu a životné prostredie. SPP má prostredníctvom dotácií, stimulov a regulácie výrobných prostriedkov silný vplyv na životné prostredie a biodiverzitu (druhová pestrosť). Ovplyvňuje tak zdravie jednak kultúrne chovaných, ako aj voľne žijúcich opel'ovačov. SPP bola doteraz hlavnou hybnou silou pokračovania modelu intenzívneho poľnohospodárstva v Európe, ktorý však priniesol znepokojujúce výsledky.

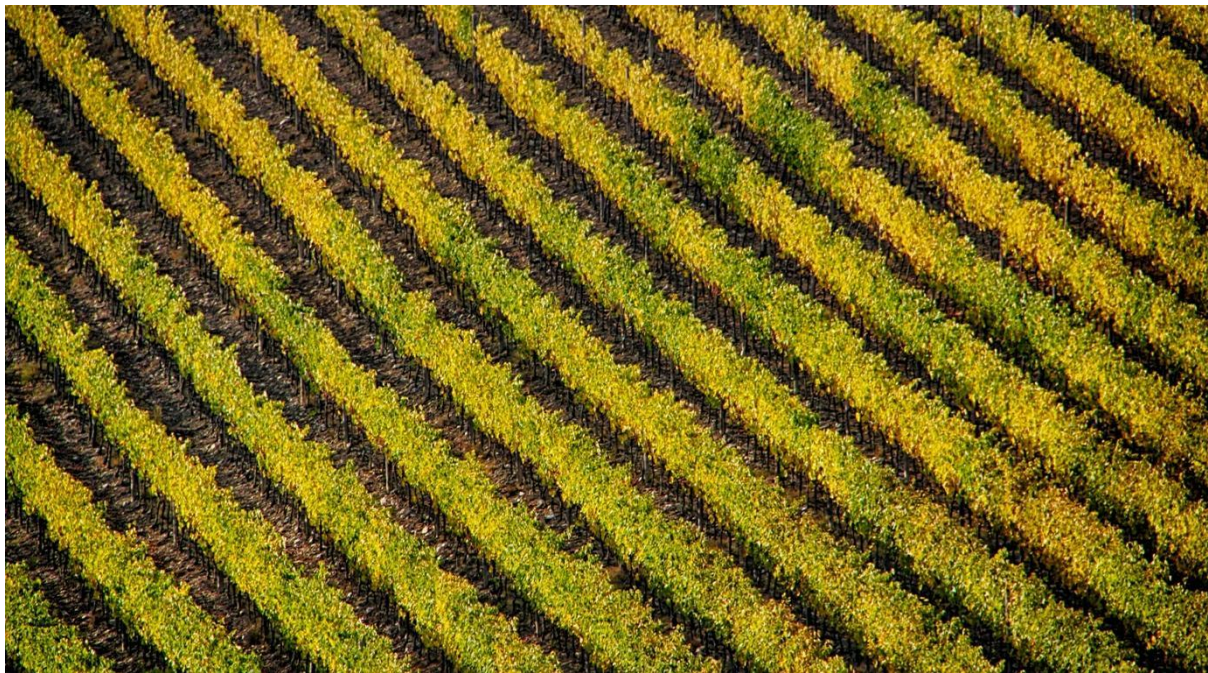
Ako potvrdila Medzivládna vedecko-politická platforma pre biodiverzitu a ekosystémové služby (IPBES), intenzívne poľnohospodárstvo je jedným z vinníkov prebiehajúcej krízy biodiverzity [2]. Intenzívne poľnohospodárstvo je - spolu s ostatnými faktormi, ako sú klimatické zmeny či znečisťovanie, vrátane nadmerného používania pesticídov - spúšťačom úbytku druhej pestrosť. Tieto faktory ovplyvňujú aj včely a ostatné opel'ovače. Intenzívne poľnohospodárske postupy vytvorili pre opel'ovače náročné podmienky, vrátane nedostatku hniezdnych a potravinových príležitostí a zvýšenej toxicity prostredia zásluhou profylaktického používania pesticídov. Výrazný pokles populácie opel'ovačov v celej Európe je jednoznačne spojený s európskou poľnohospodárskou politikou.

SPP má priamy vplyv na rozvoj poľnohospodárstva a stav vidieka. V Európe je „približne 80 % vnútroštátnych právnych predpisov v oblasti životného prostredia odvodených z legislatívy EÚ“ [3]. Budúcnosť tejto politiky priamo ovplyvňuje každodenný reálny život, či už v pozitívnom alebo negatívnom zmysle. Včelári patria medzi hlavných svedkov účinkov tejto politiky v jej predchádzajúcej aj súčasnej verzii. Pozorovali strašné následky zvýšenej úmrtnosti včiel, ako aj pokles stavu ostatných druhov opel'ujúceho hmyzu. Ich pozorovania sú podporené aj poslednými zisteniami, ktoré potvrdili, že ľudská činnosť spôsobuje miznutie druhov rýchlosťou rádovo „desiatkami až stokrát vyššími ako priemer za posledných 10

miliónov rokov“ [4]. Teraz je možné preformulovať SPP tak, aby sa zohľadnili tieto zistenia a snažili sa dosiahnuť lepšie výsledky.

Súčasný model je stále možné vylepšiť. Musíme sa zamerať na negatívne vplyvy poľnohospodárstva na životné prostredie a opel'ovače a reštrukturalizovať verejné investície s cieľom vylepšovania, a nie zhoršovania životného prostredia. Európska mimovládna organizácia BeeLife, zameraná na ochranu včiel a opel'ovačov, navrhuje v rámci novej SPP kľúčové opatrenia na pomoc pri vytváraní lepších podmienok pre opel'ovače. Odporúča tiež, ako by sa opel'ovače mohli stať ešte silnejšími spojencami pre poľnohospodárstvo a ako by mohli pomôcť zmerať efektivitu prijatých opatrení.

V záujme pomoci verejným orgánom pri vytváraní zodpovednejšej a súdržnejšej politiky organizácia BeeLife predkladá svoje postoje a stanoviská so zreteľom na ochranu životného prostredia, vychádzajúc pri tom s odborných znalostí včelárskej komunity v Európe. Organizácia BeeLife podporovaná svojimi členmi (viac ako 20 národných včelárskych zväzov z 9 európskych krajín) zavádza dôležité opatrenia pre budúcu ochranu opel'ovačov a vyhodnotenie ich významu pre fungovanie ekosystémov. Vzhľadom na doterajšiu angažovanosť Európskej únie v tejto veci napr. prostredníctvom Iniciatívy EÚ zameranej na opel'ovače [5], očakávame od príslušných verejných inštitúcií seriózne posúdenie a zohľadnenie našich návrhov.

V blízkej budúcnosti môže nastať v európskom poľnohospodárstve zlom, najmä vzhľadom na zvyšujúcu sa požiadavku nepodporovať neudržateľné postupy z verejných zdrojov.

O budúcnosti SPP sa v súčasnosti rokuje, o konečnom právnom texte sa bude hlasovať na plenárnom zasadnutí Európskeho parlamentu pravdepodobne ešte v roku 2020. Za reformu nesú hlavnú zodpovednosť dva parlamentné výbory, Výbor Európskeho parlamentu pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka (COM AGRI) a Výbor pre životné prostredie, verejné zdravie a bezpečnosť potravín (COM ENVI). Európsky parlament by mal v spolupráci s Európskou komisiou a ostatnými zúčastnenými stranami dospieť k takému konečnému zneniu reformy, ktorá rieši pretrvávajúce environmentálne problémy.

Jedným zo súčasných cieľov SPP je nasledovať *zelenú architektúru* v súlade s tromi z deviatich priorít SPP:

- prispieť k zmierňovaniu zmeny klímy a prispôsobeniu sa, ako aj ku obnoviteľným zdrojom energie [6];
- podporiť trvalo udržateľný rozvoj a efektívne využívanie prírodných zdrojov, akými sú voda, pôda a vzduch [7]; a
- prispieť ku ochrane biodiverzity, zlepšeným ekosystémovým službám a ochrane našich biotopov a krajiny [8].

Za účelom zabezpečenia integrácie týchto cieľov a požadovaných opatrení do novej SPP, uverejnila spoločnosť BeeLife svoj najnovší dokument: [SPP pre opel'ovače: Ako môže nová SPP podporovať opel'ovače a ako opel'ovače môžu mať úžitok z novej SPP](#) [9]. Dokument skúma a navrhuje presmerovanie a vylepšenie niekoľkých nástrojov v rámci SPP za účelom dosiahnutia troch cieľov zelenej architektúry s ohľadom na opel'ovače.

BeeLife hodnotí nástroje v rámci prvého aj druhého piliera SPP a poskytuje informácie o tom, ako dosiahnuť európske poľnohospodárstvo priateľskejšie voči opel'ovačom. Navrhuje schémy na stimuláciu produkčných postupov prospešných pre opel'ovače. V neposlednom rade trvá na ďalšom vývoji a zavedení nového inovatívneho opatrenia – Indexu opel'ovačov [10], ktorý môže pomôcť príslušným orgánom merať vplyv zavedených opatrení.

Vylepšené pravidlá krížového plnenia s ohľadom na opel'ovače

Pri tvorbe SPP musíme mať od počiatku na zreteli hodnotu, ktorú opel'ovače prinášajú pre poľnohospodárstvo a prírodu. V tomto kontexte si niektoré opatrenia zaslúžia osobitnú pozornosť. V rámci I. piliera pravidlá krížového plnenia zahŕňajú požiadavky na Dobré poľnohospodárske a environmentálne podmienky (DPEP) a na Povinné požiadavky na hospodárenie (PH). Tieto opatrenia vo všeobecnosti poskytujú vynikajúcu príležitosť na zaistenie lepšej perspektívy pre včely a opel'ovače.

Všetky opatrenia v rámci DPEP a PH, zamerané na znásobenie zdrojov výživy a zachovanie biodiverzity, môžu byť prospešnými, ak sa budú vykonávať súbežne so znižovaním používania pesticídov. Na dosiahnutie tohto cieľa musí byť platba podmienená uplatňovaním Integrovanej ochrany proti škodcom (IPM – Integrated Pest Management). Integrovaná ochrana rastlín kladie dôraz na pestovanie zdravých plodín s čo najmenším možným narušením agroekosystémov a podporuje mechanizmy prirodzenej ochrany proti škodcom [11]. Napokon je potrebné zabezpečiť, aby posilnená podmienenosť platieb prostredníctvom týchto opatrení zabránila nielen znečisťovaniu vody fosfátmi, ale aj inými syntetickými chemikáliami vrátane pesticídov, biocídov alebo veterinárnych prípravkov.

Európske inštitúcie si čoraz viac uvedomujú hodnotu, ktorou prispievajú kultúrne chované aj voľne žijúce opel'ovače ku udržateľnosti ekosystémov a potravinovej bezpečnosti. V budúcej SPP je potrebné prijať účinné opatrenia.

Eko-schémy na zlepšenie postupov priateľských voči opel'ovačom

Navrhujeme tiež “Eko-schémy pre opel'ovače”, súbor osvedčených postupov priateľských ku opel'ovačom, určujúcich kritériá oprávnenosti platieb pre poľnohospodárov pri využívaní konkrétnej schémy. Eko-schémy sú jedinečnou príležitosťou investovať, stimulovať a odmeňovať poľnohospodárov za ich ochotu ísť nad rámec povinných požiadaviek. Eko-schémy pre opel'ovače zahŕňajú prospešné opatrenia pre včely a opel'ovače, ako napríklad zabezpečenie pestovania minimálne 10 % podielu plodín poskytujúcich pastvu pre opel'ovače. Medzi opatreniami sa okrem iného vyskytuje aj diverzifikácia pestovaných plodín, spolupráca medzi pestovateľmi a včelármi, či predchádzanie preventívneho alebo trvalého používaniu pesticídov.

Nástroje v II. pilieri

Zaujímavý potenciál na zlepšenie podmienok pre opel'ovače majú tiež navrhované nástroje v druhom pilieri. Niektoré z nich si však vyžadujú osobitné upriamenie na opel'ovače. Niektoré spôsoby, akými môžu tieto nástroje pomôcť zvládnuť výzvy týkajúce sa opel'ujúceho hmyzu, sumarizujú nasledujúce riadky.

- *Agroenvironmentálne-klimatické opatrenia (AEKO)* – tieto sa musia zamerať na ekologické výrobné postupy, precízne a ekologické poľnohospodárstvo, obnoviteľnú energiu a hospodárstvo.
- *Poľnohospodársky poradenský systém (PPS)* – v záujme poskytovania čo najlepšieho poľnohospodárskeho poradenstva týkajúceho sa opel'ovačov a environmentálnej

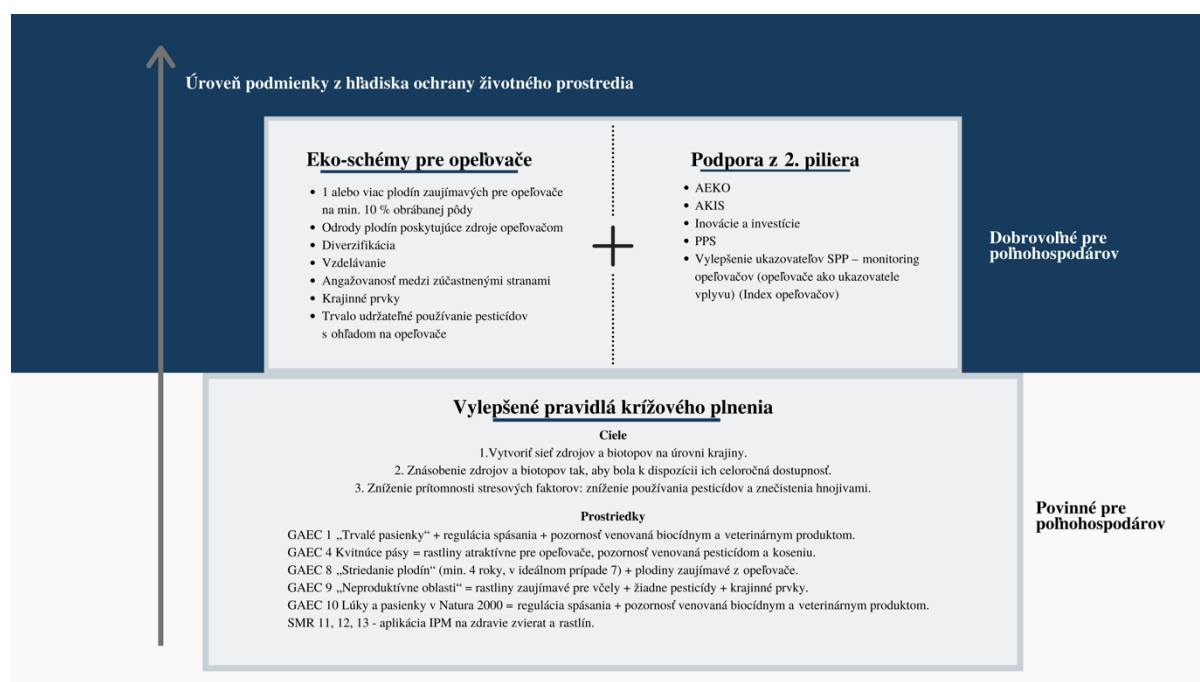
udržateľnosti musia byť odborní poradcovia oboznámení s problematikou potrieb a hrozieb týkajúcich sa opeľovačov.

- *Investičné dotácie* – príležitosť na investovanie do technológií neškodiacich včelám a iným opeľovačom (napr. kvapkové pôdne aplikácie, autonómne plecie roboty nahrádzajúce herbicídy, využívanie veľkých dátových zdrojov, RFID senzory, feromóny, satelitné zobrazovanie, presné poľnohospodárstvo).
- *Znalostné a inovačné systémy v poľnohospodárstve (AKIS)* – zlepšenie pestovateľských a včelárskych pracovných postupov a spolupráce s vylepšenou podporou a testovaním získaných znalostí.

Index opeľovačov umožní vyhodnotiť prijaté opatrenia

Inštitúcie budú potrebovať účinnejšie vyhodnocovať prijaté opatrenia. Neustála potreba vylepšovať podmienky životného prostredia je spojená aj s potrebou väčšej zodpovednosti. V súčasnosti je zvyšovanie úsilia v oblasti monitorovania účinnosti právnych predpisov a politik nielen v záujme osôb s rozhodovacou právomocou. Občianska spoločnosť tiež požaduje väčšiu transparentnosť a lepšie výsledky. S cieľom reagovať na túto potrebu organizácia BeeLife navrhuje, aby sa do budúcej SPP zahrnul Index opeľovačov. Cieľom je, aby slúžil ako objektívny nástroj na monitorovanie skutočného výkonu verejných politik a ich vplyvu na životné prostredie. Rovnako ako v prípade iných indexov by išlo o monitoring populácií, v tomto prípade chovaných včelstiev, ako aj voľne žijúcich opeľovačov. Pri jeho správnom uvedení do praxe by sa mohol stať užitočným nástrojom na monitorovanie skutočného účinku rôznych politik a ich vplyvu na životné prostredie. Následne by to umožnilo kalibráciu verejných výdavkov na zlepšenie verejných rozhodnutí zameraných na opeľovače.

Európska komisia už vyvíja takýto Index opeľovačov v rámci Iniciatívy pre opeľovače v EÚ (EU Pollinators Initiative). Stále však neuzrel svetlo sveta, čím riskujeme, že bude vynechaný zo životne dôležitých politik, ako je SPP. Organizácia BeeLife je presvedčená o veľkom potenciáli tohoto Indexu, prepojenie účinkov prijatých rozhodnutí s ich dopadom na opeľovače je novou príležitosťou na pochopenie a riešenie poklesu biodiverzity.

*Celková vízia oparení priateľských voči opeľovačom, ktoré by mohol urobiť pestovateľ plodín na ornej pôde.
Návrh BeeLife na integráciu všetkých prvkov SPP s potenciálom vylepšiť situáciu opeľovačov.*

Reforma SPP predstavuje významnú príležitosť na zlepšenie environmentálnych podmienok jednak vo všeobecnosti, jednak pre včely a iné opeľovače. Návrh spoločnosti BeeLife zdôrazňuje hodnotu, ktorú zabezpečujú opeľovače pre naše ekosystémy a zameriava sa na opatrenia zlepšujúce podmienky ich existencie. Prostredníctvom správne zameraných opatrení v SPP môžu inštitúcie lepšie zabezpečiť pokrok v ochrane opeľovačov a opatrenia účinne uviesť do praxe. Najdôležitejším krokom je transformácia diskusií o ochrane opeľovačov do účinných politických rozhodnutí.

POZNÁMKA:

BeeLife - Koordinácia európskeho včelárstva je združenie tvorené včelármi z rôznych krajín Európskej únie. Zameriava sa na ochranu včiel, opeľovačov a biodiverzity vychádzajúc z presvedčenia, že včely sú jedným z najlepších indikátorom stavu životného prostredia. BeeLife je v súčasnosti členom koalície "[Zachráňme včely](#)" (Save the Bees Coalition), a partnerom vo výskumnom projekte financovanom EÚ s názvom "[Internet včiel](#)" (Internet of Bees).

Členom organizácie BeeLife je:

Slovenský zväz včelárov

Svrčia 14, 842 08 Bratislava

sekretariat@vcelari.sk

Zdroje:

[1] Európska Komisia. (2019). Spoločná poľnohospodárska politika v skratke, slovenská verzia dostupná na: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/cap-glance_sk

[2] Potts, S. G., Ngo, H. T., Biesmeijer, J. C., Breeze, T. D., Dicks, L. V., Garibaldi, L. A., ... & Vanbergen, A. (2016). Zhrnutie Správy Medzivládnej vedecko-politickej platformy pre biodiverzitu a ekosystémové služby (IPBES) o posúdení stavu opeľovačov, opeľovania a produkcie potravín. Slovenská verzia dostupná na: https://www.minzp.sk/files/sekcia-ochranyprirodyakrajiny/medzinarodne-dohovory-spolupraca/spm_deliverable_3a_pollination_20170222-word-docx_en-gb_sk-sk.pdf

[3] Vandermaesen, T. & Humphries, R. (2019). Living Beyond Nature's Limits, Brussels. Dostupné na: http://awsassets.panda.org/downloads/wwf_eu_overshoot_day_living_beyond_nature_s_limits_web.pdf

[4] IPBES. (2019). Tlačová správa: Nature's Dangerous Decline 'Unprecedented'; Species Extinction Rates 'Accelerating'. Dostupné na: <https://www.ipbes.net/news/Media-Release-Global-Assessment>

[5] Európska Komisia. (2019). Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Iniciatíva EÚ zameraná na opeľovače. Slovenská verzia dostupná na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0395&from=EN>

[6] Európska Komisia. (2019). CAP Specific Objectives Brief 4 – Agriculture and Climate Mitigation. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/cap-specific-objectives-brief-4-agriculture-and-climate-mitigation_en.pdf

[7] Európska Komisia. (2018). CAP Specific Objectives Brief 4 – Efficient Soil Management. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/cap-specific-objectives-brief-5-soil_en.pdf

[8] Európska Komisia. (2019). CAP Specific Objectives Brief 4 – Biodiversity and Farmed Landscapes. Dostupné na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/cap-specific-objectives-brief-6-biodiversity_en.pdf

[9] BeeLife European Beekeeping Coordination. (2019). A Cap for Pollinators – How the new CAP may support pollinators and pollinators benefit the new CAP. Dostupné na: <https://www.bee-life.eu/post/a-cap-for-pollinators-beelife-s-proposals-for-the-future-of-agriculture-and-pollinators-in-europe>

[10] BeeLife European Beekeeping Coordination. (2019). Pollinators as Indicators in Policy Affecting the Landscape and Environment. Dostupné na: <https://www.bee-life.eu/post/pollinators-as-indicators-in-policy-affecting-the-landscape-and-environment>

[11] Integrated Pest Management, as defined by the European Commission. Viac informácií dostupných na: https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides/ipm_en